

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Krakowie

LKR.410.002.03.2022

**Pan
Stanisław Kuropatwa
Burmistrz Gminy Ciężkowice
Ul. Tysiąclecia 19
33-190 Ciężkowice**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/072 – Usuwanie wyrobów zawierających azbest

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Jednostka kontrolowana</i>	Urząd Gminy Ciężkowice, ul. Tysiąclecia 19, 33-190 Ciężkowice (<i>Urząd lub Gmina</i>)
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Stanisław Kuropatwa, Burmistrz Gminy - od 27 czerwca 2021 r ¹ .
<i>Zakres przedmiotowy kontroli</i>	1. Działania samorządu gminy mające na celu realizację Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;2. Zaawansowanie realizacji ww. Programu na terenie gminy;3. Realizacja przez samorząd gminy, jako właściciela/zarządcy nieruchomości, obowiązków w zakresie posiadanych wyrobów zawierających azbest.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Lata 2016-2021 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
<i>Podstawa prawna podjęcia kontroli</i>	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	Barbara Guga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/5/2022 z 12 stycznia 2022 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2, 3-10, 230-231)

¹ Poprzednio funkcję Burmistrza sprawowali: Stanisław Marek Krawiec (od 22 grudnia 2020 r. do 26 czerwca 2021 r.); Jurkiewicz Zbigniew Marek (od 18 listopada 2014 r. do 21 grudnia 2020 r.).

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2016-2021 na terenie Gminy usuwano wyroby zawierające azbest w ramach „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”⁴. Gmina opracowała i wdrożyła do realizacji gminny program usuwania azbestu, współpracując przy tym z innymi gminami i pozyskując środki zewnętrzne na jego wykonywanie.

Gmina pozyskiwała środki finansowe na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest z funduszy unijnych, zapewniając przy tym mieszkańcom współfinansowanie części zadań związanych z ww. działaniami.

W kontrolowanych latach Gmina nie zdołała jednak usunąć planowanej masy wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z harmonogramem usuwania i unieszkodliwiania azbestu, do końca 2022 r. założono unieszkodliwienie ok. 51,9% ilości wyrobów zawierających azbest. Natomiast według danych Urzędu, w latach 2016-2021 unieszkodliwiono 27,43 % wyrobów zawierających azbest⁵.

W latach 2016-2021 usunięto 510 109 kg wyrobów zawierających azbest. W związku z tym na koniec 2021 r. ilość tych wyrobów na terenie Gminy kształtowała się na poziomie ok. 1 507 426 kg – do usunięcia i unieszkodliwienia do końca 2032 r.⁶ Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że dotychczasowe tempo usuwania wyrobów zawierających azbest (średniorocznie ok. 85 018 kg) nie pozwoli terminowo, tj. do końca 2032 r. unieszkodliwić wszystkich wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy. Osiągnięcie zakładanego celu będzie wymagało zwiększenia średniej ilości usuwanych wyrobów w kolejnych latach do poziomu ok. 150 742 kg rocznie, natomiast przy zachowaniu dotychczasowego tempa usuwania azbestu potrzeba będzie ponad 17 lat do jego całkowitego usunięcia.

Do Bazy Azbestowej⁷ wprowadzono dane o ilości wyrobów zawierających azbest, częściowo dublując już wprowadzone wyroby - tym samym dane wykazane w Bazie nie były zgodne z rzeczywistą ilością wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia znajdujących się na terenie Gminy. Niezwłoczna weryfikacja zaistniałych rozbieżności ma istotne znaczenie z uwagi na fakt, iż proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do końca 2032 r. Pomimo przeprowadzenia inwentaryzacji w 2017 r. nie dokonano aktualizacji Programu, co pozwoliłoby przede wszystkim na oszacowanie kosztów i opracowanie nowego harmonogramu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest w perspektywie do 2032 r. Ponadto Izba zwraca uwagę, że pomimo nadania I stopnia pilności wyrobom zawierającym azbest na budynkach, których była właścicielem, Gmina nie usunęła ani nie zabezpieczyła tych wyrobów.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę w formie opisowej.

⁴ Program przyjęty na podstawie uchwały nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r., zmienionej uchwałą nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. (dalej: POKA).

⁵ W odniesieniu do ilości wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia (aktualizacja inwentaryzacji w 2017 r.).

⁶ Na koniec 2017 r. na terenie Gminy zinwentaryzowano 1 859 825 kg wyrobów zawierających azbest.

⁷ Dalej: Baza Azbestowa: narzędzie informatyczne do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest dostępne dla jednostek samorządu terytorialnego prowadzone przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii (www.bazaazbestowa.gov.pl).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

Obszar	1. Działania samorządu gminy mające na celu realizację Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
Opis stanu faktycznego	1.1. Uchwałą nr XI/124/08 z dnia 27 marca 2008 r. Rada Miejska w Ciężkowicach przyjęła „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy na lata 2008-2032”⁹. (akta kontroli str. 36-74) W uchwalonym przez Radę Miejską Programie Ochrony Środowiska na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023¹⁰ w pkt IV.12.2. „Gospodarowanie odpadami azbestowymi” zapisano m.in., że „Gmina aktywnie uczestniczy w usuwaniu wyrobów zawierających azbest z posesji właścicieli nieruchomości. Pomoc Gminy polega na corocznym dofinansowywaniu kosztów odbioru, transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest od osób fizycznych w ramach ustalonego limitu. Źródłem finansowania są środki zabezpieczone w budżecie gminy oraz udział własny mieszkańców”. Podano ilość zdemontowanych odpadów zawierających azbest w latach 2013-2015 (odpowiednio: 76,851 Mg, 117,2 Mg, 181 Mg). (akta kontroli str. 75-81) 1.2. Opracowanie Programu zostało zlecone przez Gminę firmie zewnętrznej. Wydatek w wysokości 4 500,00 zł. został pokryty ze środków własnych Gminy. (akta kontroli str. 101-102) 1.3. W okresie 2016-2021 nie dokonywano aktualizacji Programu. (akta kontroli str. 101-102) 1.4. W Programie określono m.in: – wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest (według treści Programu, bilans wyrobów zawierających azbest sporządzono na podstawie posiadanych w Urzędzie danych z przeglądu budynków przeprowadzonego w roku 2004 i aktualizowanego w kolejnych latach. Dane z przeprowadzonej inwentaryzacji oraz oceny obiektów wprowadzono do bazy danych o wyrobach zawierających azbest;– harmonogram działań (przyjęto podzielenie okresu do 2032 r. na trzy podokresy: okres I: lata 2008-2012, okres II: lata 2013-2022, okres III: 2023-2032) i określono cele każdego z nich: ○ lata 2008-2012: weryfikacja skali problemu obecności wyrobów zawierających azbest na obszarze Gminy; zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest; bezpieczne usunięcie ok 11% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwienie;○ lata 2013-2022: bezpieczne usunięcie ok. 51,9% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwienie;

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

⁹ Dalej: Program.

¹⁰ Uchwała Rady Miejskiej w Ciężkowicach nr XVIII/128/16 z dnia 25 sierpnia 2016 r.

- lata 2023-2032: bezpieczne usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych (37,4%);
- działania edukacyjne i informacyjne (poprzez zamieszczanie informacji na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia, możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu na stronie internetowej Urzędu, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach oraz informowanie o tych procedurach na spotkaniach z mieszkańcami);
- system usuwania wyrobów zawierających azbest, w tym wskazano funkcjonujące składowisko odpadów azbestowych pochodzących z terenu Gminy (określono zasady i procedury bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest, począwszy od użytkowania tych wyrobów poprzez usuwanie oraz ich unieszkodliwianie, transport i składowanie);
- sposób i źródła finansowania zadań: m.in. poprzez pozyskiwanie środków finansowych z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, fundacji i programów pomocowych, banków, instytucji leasingowych finansujących gospodarkę odpadami, funduszy strukturalnych, spójności oraz programów operacyjnych (nie określono możliwości dofinansowania przedsięwzięć osób fizycznych związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych z nieruchomości);
- mierniki rezultatu (ilość odpadów zawierających azbest w przeliczeniu na m² powierzchni Gminy przed rozpoczęciem realizacji Programu; (ilość odpadów zawierających azbest w przeliczeniu na m² powierzchni Gminy w kolejnych latach realizacji Programu; procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją Programu; procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w poprzednim roku realizacji Programu; nakłady poniesione na usunięcie odpadów; liczba dzikich wysypisk).

W pkt 8 Programu zapisano, że do zadań Burmistrza Gminy Ciężkowice należy przygotowanie rocznych podsumowań rzeczowo-finansowych z realizacji Programu, co wynika z POKA. Zapisano również, iż bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowania jego realizacji władzom oraz mieszkańcom Gminy powinny uwzględniać przyjęte wskaźniki monitorowania.

Według stanu 31 na stycznia 2021 r. w Programie dezaktualizacji uległy dane dotyczące m.in. oszacowania ilości wyrobów zawierających azbest, oszacowania kosztów usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, harmonogramu rzeczowego i przyjętej perspektywy przyjętych celów krótkoterminowych i średnioterminowych

(akta kontroli str. 38-74)

1.5. W Programie zapisano, że bilans wyrobów zawierających azbest w budynkach znajdujących się na terenie Gminy sporządzono na podstawie posiadanych w Urzędzie danych z przeglądów budynków przeprowadzonych w 2004 r. i aktualizowanych w kolejnych latach. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy - wg danych podanych w Programie - wynosiła 1 281 442 kg.

Ponowna inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy przeprowadzona została w 2009 r. W ramach tej inwentaryzacji określono, że na terenie Gminy znajduje się 115 824 m² (tj. 1 274 064 kg) pokrycia dachowego zawierającego azbest. Zadanie to wykonano – jak wyjaśnił Burmistrz - przy udziale zatrudnionych stażystów.

Weryfikacja inwentaryzacji została wykonana w 2017 r. w ramach realizacji projektu pn. „Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ciężkowice”. Dane pozyskane z aktualizacji zostały wprowadzone do Bazy

Azbestowej. Od roku 2017, po wykonaniu aktualizacji, pozostało do unieszkodliwienia 1 837 406 kg. Dane gromadzono poprzez wizyty ankierów w terenie. Ankiety zawierały informacje dotyczące ilości, rodzaju i miejsca występowania wyrobów zawierających azbest.

Koszt weryfikacji inwentaryzacji wyniósł 18 000 zł, z czego 13 500,00 zł pokryła dotacja Ministerstwa Rozwoju, 4 500,00 zł – stanowiło udział własny Gminy.

Inwentaryzacja wykazała, że na terenie Gminy znajduje się azbest w eternicie, którym pokryte są budynki mieszkalne, gospodarcze, wiaty, garaże itp. Nie stwierdzono wyrobów zawierających azbest na drogach, rurach kanalizacyjnych, wodociągowych itp.

(akta kontroli str. 84-92, 103, 138-157, 231)

Według danych przedłożonych przez Gminę:

- 31 grudnia 2016 r. na terenie Gminy pozostało do unieszkodliwienia 1 382 112 kg wyrobów zawierających azbest (zinwentaryzowanych było 1 505 822 kg – w trakcie roku unieszkodliwiono 123 710 kg).
- 31 grudnia 2017 r. na terenie Gminy pozostało do unieszkodliwienia 1 837 406 kg wyrobów zawierających azbest (zinwentaryzowanych było 1 859 825 kg – w trakcie roku unieszkodliwiono 22 419 kg).
- 31 grudnia 2018 r. na terenie Gminy pozostało do unieszkodliwienia 1 730 106 kg wyrobów zawierających azbest (zinwentaryzowanych było 1 843 406 kg – w trakcie roku unieszkodliwiono 113 300 kg).
- 31 grudnia 2019 r. na terenie Gminy pozostało do unieszkodliwienia 1 630 326 kg wyrobów zawierających azbest (zinwentaryzowanych było 1 740 106 kg – w trakcie roku unieszkodliwiono 109 780 kg).
- 31 grudnia 2020 r. na terenie Gminy pozostało do unieszkodliwienia 1 507 426 kg wyrobów zawierających azbest (zinwentaryzowanych było 1 648 326 kg – w trakcie roku unieszkodliwiono 140 900 kg).
- 31 grudnia 2021 r. na terenie Gminy pozostało do unieszkodliwienia 1 507 426 kg wyrobów zawierających azbest. W 2021 r. na terenie Gminy nie dokonywano unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest¹¹.

(akta kontroli str. 103)

1.6. W sprawie działań Gminy zmierzających do pozyskania informacji od osób fizycznych o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, Burmistrz wyjaśnił, że Gmina Ciężkowice poprzez inwentaryzację zebrała informacje od osób fizycznych o ilości i rodzaju oraz miejscach występowania azbestu. Nadal w celu realizacji projektów Gmina zbierała informacje, którzy mieszkańcy zamierzają wymieniać pokrycie dachowe i jest konieczność unieszkodliwienia odpadów azbestowych. Osoby te uczestniczą w realizowanych projektach, w ramach których prowadzone są zadania związane z unieszkodliwianiem azbestu.

Burmistrz nie przekazywał żadnej sprawy do organów uprawnionych do nałożenia mandatu karnego, ponieważ - wg treści wyjaśnień - nie było sytuacji kwalifikujących się do takiej procedury.

(akta kontroli str. 84-92)

Z informacji udzielonej przez Komendę Miejską Policji w Tarnowie¹² wynikało, że w latach 2016-2021 nie prowadzono postępowań związanych z ujawnieniem, czy

¹¹ Dane dotyczące wyrobów zinwentaryzowanych zawierają stan na koniec danego roku po skorygowaniu (in minus) unieszkodliwionej w roku poprzednim masy wyrobów azbestowych oraz wyrobów zgłoszonych do usunięcia (in plus) a pominiętych w trakcie inwentaryzacji.

¹² Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 7 ustawy o NIK.

też porzuceniem na terenie Gminy wyrobów zawierających azbest. Funkcjonariusze tej jednostki Policji nie przeprowadzali interwencji z tym związanych.

(akta kontroli str. 82-83)

1.7. Gminny program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest był udostępniony w BIP Urzędu.

(akta kontroli str. 36-37)

1.8. Zadania związane z realizacją zadań wynikających m.in. z ustawy o odpadach zostały przydzielone Referatowi Gospodarki Komunalnej Urzędu Gminy¹³. Prowadzenie spraw dotyczących usuwania azbestu zostało przydzielone jednemu pracownikowi ww. Referatu w zakresie obowiązków powierzonych 2 grudnia 2013 r.

(akta kontroli str. 11-35)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Urzędzie wprowadzano nierzetelne dane do Bazy Azbestowej, o której mowa w § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska¹⁴. Pomiędzy dokumentacją, a danymi znajdującymi się na stronie www.bazaazbestowa.gov.pl istniały rozbieżności w zakresie ilości przekazanych do unieszkodliwienia¹⁵ oraz pozostałych na stanie¹⁶ wyrobów zawierających azbest.

Według danych posiadanych przez Gminę (stan na dzień 20 stycznia 2022 r.) na terenie Gminy:

- zinwentaryzowano 1 507 426 kg wyrobów zawierających azbest. Natomiast wg danych w Bazie Azbestowej zinwentaryzowano 3 056 290 kg;
 - unieszkodliwiono 510 109 kg wyrobów zawierających azbest. Natomiast wg danych w Bazie Azbestowej unieszkodliwiono 662 685 kg;
 - pozostało do unieszkodliwienia 1 507 426 kg wyrobów zawierających azbest.
- Natomiast według danych zawartych w Bazie Azbestowej pozostało do unieszkodliwienia 2 393 605 kg tych wyrobów, tj. o 886 179 kg więcej.

(akta kontroli str. 103-105)

Odnosnie do ww. rozbieżności, Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej wyjaśnił, że „*inwentaryzacje przeprowadzone w 2004 i 2009 r. były stworzone przy uwzględnianiu danych adresowych, imienia i nazwiska właściciela nieruchomości, ilości wyrobów azbestowych i stopnia pilności. Według tych parametrów zostały one wprowadzone do bazy azbestowej. Aktualizacja inwentaryzacji w 2017 r. wykonana przez zewnętrzną firmę stworzona została w oparciu o dane adresowe i nr działki, stopień pilności i ilość wyrobów zawierających azbest. Przy aktualizacji danych prowadzonej na bieżąco wprowadzano dane w oparciu o nazwisko, adres i ilość zutilizowanego produktu. W przypadku, kiedy w bazie nie znaleziono nazwiska wprowadzano nowe miejsce w oparciu o nazwisko i adres, pomimo, że dana lokalizacja była już wykazana w bazie, co w konsekwencji prowadziło do*

¹³ Regulamin organizacyjny Urzędu Gminy Ciężkowice z dnia 31 grudnia 2012 r. ze zm. (zarządzenie Burmistrza nr 361/12).; Regulamin organizacyjny Urzędu Gminy Ciężkowice z dnia 7 maja 2021 r., ze zm. (zarządzenie Burmistrza nr 375/2021).

¹⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 1450.

¹⁵ W bazie azbestowej wykazano 496 913 kg, a z dokumentów wynikało 507 422 kg.

¹⁶ W bazie azbestowej wykazano 4 094 465 kg, a z dokumentów wynikało 4 084 770 kg.

zwiększenia stanu ilości wyrobów azbestowych na terenie gminy. W związku z powyższym zostanie wprowadzona korekta do bazy azbestowej przy uwzględnieniu posiadanych danych". Z powyższych wyjaśnień wynika, że do BA wprowadzono dane w sposób nierzetelny dublując już wprowadzone wyroby, co wynikało z różnej metodologii wprowadzania danych stosowanej w kolejnych inwentaryzacjach.

Do dnia zakończenia czynności kontrolnych działania związane z korektą danych w Bazie Azbestowej nie zostały zakończone. Kierownik oświadczył, że działania te są wykonywane w porozumieniu z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego i są w trakcie realizacji.

(akta kontroli str. 106-107, 226)

2. Do dnia zakończenia kontroli NIK nie zaktualizowano Programu przyjętego w 2008 r., co było niezgodne z obowiązkiem Gminy określonym w punkcie. 4.3. Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu. Aktualizacji programu nie wykonano pomimo przeprowadzenia w 2017 r. inwentaryzacji oraz wystąpienia innych okoliczności ją uzasadniających, szczególnie w zakresie danych dotyczących: oszacowania ilości wyrobów zawierających azbest, oszacowania kosztów usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, harmonogramu rzeczowego i przyjętej perspektywy przyjętych celów krótkoterminowych i średnioterminowych.

Burmistrz wyjaśnił, że aktualizacja nie była zlecona ze względu na brak środków finansowych, a pracownicy Urzędu na bieżąco aktualizowali informacje od mieszkańców na temat planowanego unieszkodliwiania wyrobów azbestowych i wykorzystywali te dane przy realizowaniu projektów na dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych.

(akta kontroli str. 101-102)

3. Nie monitorowano wskaźników określonych w Programie w zakresie procentowej ilości usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją Programu oraz w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w poprzednim roku realizacji. W latach 2016-2021 nie były sporządzane roczne podsumowania realizacji zadań w zakresie usuwania wyrobów azbestowych i nie prowadzono bieżącego monitoringu uwzględniającego przyjęte w Programie wskaźniki monitorowania.

W pkt 8 Programu zapisano, że do zadań Burmistrza Gminy Ciężkowice należy przygotowanie rocznych podsumowań rzeczowo-finansowych z realizacji Programu, co wynika z POKA. Zapisano również, iż bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowania jego realizacji władzom oraz mieszkańcom Gminy powinny uwzględniać przyjęte wskaźniki monitorowania.

(akta kontroli str. 205-206, 210-217)

Burmistrz wyjaśnił, że „w latach 2016-2021 nie sporządzano rocznych podsumowań rzeczowo-finansowych z realizacji Programu i nie prowadzono bieżącego monitoringu uwzględniającego w pełni założone w Programie mierniki. Gmina wykonywała podsumowania realizowanych zadań w zakresie unieszkodliwiania azbestu. Informacje o realizowanych zadaniach w zakresie usuwania azbestu zawarte były w Raportach o stanie Gminy, informacjach na sesjach Rady Gminy, na zebraniach wiejskich. Przekazywano informacje ilościowe w kg i rodzaj realizowanych zadań. Raporty nie uwzględniały w % zrealizowanych zadań w stosunku do ilości zinwentaryzowanej. Ponadto dane wprowadzono do Bazy azbestowej i prowadzono niezbędną dokumentację związaną ze zrealizowanymi zadaniami (...) monitorowano realizację zadań biorąc

pod uwagę kg odebranego azbestu (...) utrudnione było dokumentowanie w formie procentowych rozliczeń realizowanych zadań. Dane do Raportu przekazywano w formie ilości ton nieszkodliwionego azbestu w poszczególnych latach. Dane te pozyskiwano od Gmin Liderów realizowanych projektów. W związku z tym, że odbiory i rozliczenia realizowano etapami, etapy nie pokrywały się z danym rokiem. Dlatego nastąpiły rozbieżności w informacji dotyczącej ilości nieszkodliwionych odpadów zawierających azbest w raporcie, a później dostarczonymi wykazami osób od których odebrano azbest i jego ilość w skali roku. W Gminie Ciężkowice nie wystąpił problem dzikich wysypisk odpadów zawierających azbest”.

(akta kontroli str. 205-206, 210-217)

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina opracowała i wdrożyła do realizacji gminny program usuwania azbestu. Program ten, oparty na wynikach inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, przeprowadzonej na terenie Gminy wskazywał m.in. zadania do realizacji, harmonogram ich wykonywania, a także źródła ich finansowania. W ocenie NIK część danych zawartych w Programie dotyczących m.in. oszacowania ilości wyrobów zawierających azbest, oszacowania kosztów usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, harmonogramu rzeczowego i przyjętej perspektywy przyjętych celów krótkoterminowych i średnioterminowych uległa dezaktualizacji.

Do Bazy Azbestowej wprowadzano dane o ilości wyrobów zawierających azbest częściowo dublując już wprowadzone wyroby, tym samym dane wykazane w tej Bazie nie były zgodne z rzeczywistą ilością wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych, nieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia na terenie Gminy. Nie wykonano aktualizacji Programu pomimo przeprowadzenia w 2017 r. kolejnej inwentaryzacji, a także wystąpienia okoliczności uzasadniających zmiany, które dotyczyły: szacowanej ilości wyrobów zawierających azbest, szacowanych kosztów usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, harmonogramu rzeczowego i przyjętej perspektywy przyjętych celów krótkoterminowych i średnioterminowych. W ocenie NIK pozwoliłaby ona przede wszystkim na oszacowanie kosztów i opracowanie nowego harmonogramu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest w perspektywie do 2032 r.

Obszar

2. Zaawansowanie realizacji POKA na terenie gminy

Opis stanu faktycznego

2.1. W Programie określono harmonogram usuwania wyrobów zawierających azbest. Usuwanie azbestu z terenu Gminy odbywało się po pozyskaniu przez Gminę środków finansowych na realizację zadań związanych z usuwaniem, transportem i bezpiecznym składowaniem wyrobów zawierających azbest. Założenia ilościowe i rodzajowe harmonogramu usuwania azbestu były realizowane przez Gminę w ramach następujących działań:

- Ocena ilości, lokalizacji i stanu technicznego wyrobów zawierających azbest w gminie – to zadanie Gmina realizowała poprzez przeprowadzenie inwentaryzacji w 2017 r. oraz na bieżąco poprzez zbieranie danych niezbędnych do występowania o środki pomocowe na usuwanie azbestu i realizację projektów.
- Określenie stopnia przestrzegania przepisów prawa przez właścicieli i zarządców nieruchomości w zakresie informowania administracji samorządowej o podejmowanych działaniach w zakresie usuwania i unieszkodliwiania istniejących w zabudowaniach wyrobów zawierających azbest – właściciele nieruchomości informowani byli o zasadach postępowania z wyrobami

zawierającymi azbest na zebraniach wiejskich, informacje na stronie internetowej, tablice informacyjne we wsiach, działania promocyjne przy realizacji projektów, bieżące informowanie w Urzędzie Gminy petentów, którzy przychodzą w sprawie zamiaru usuwania azbestu.

- Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli zarządców i użytkowników budynków budowlanych i instalacji zawierających azbest – działalność informacyjna i edukacyjna była realizowana w ramach projektów partnerskich realizowanych przez Gminę. Były to: informacje na stronach internetowych, tablicach informacyjnych, zebraniach wiejskich, zajęcia edukacyjne w szkołach i przedszkolach, tablice informacyjne wykonane w ramach realizacji projektów związanych z usuwaniem azbestu.
- Przekazanie do wojewódzkiej bazy danych o lokalizacji ilości i stanie istniejących wyrobów zawierających azbest oraz stałe uzupełnianie i aktualizowanie bazy – Gmina Ciężkowice w Bazie Azbestowej zarejestrowana została w 2008 r. Wprowadzono dane z pierwszej inwentaryzacji. Baza zaktualizowana została podczas przeprowadzenia aktualizacji inwentaryzacji w 2017 r.
- Poszukiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie – Gmina Ciężkowice uczestniczyła w realizacji następujących projektów:
 - „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszarów województwa małopolskiego” realizowany w latach 2012-2017 w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy;
 - „Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ciężkowice” realizowany w 2017 r., dofinansowany z dotacji Ministerstwa Rozwoju;
 - „Proekologiczne przedsięwzięcie Gmin Partnerskich Ryglisce, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (dalej: RPO) współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekt realizowano w latach 2018-2020;
 - „Kompleksowe unieszkodliwianie wyrobów azbestowych w gminach subregionu tarnowskiego” w ramach RPO – wniosek złożony 28 czerwca 2019 r. i zakwalifikowany do finansowania. W czasie kontroli NIK trwały procedury przygotowawcze do zawarcia umowy.
- Usunięcie wyrobów zawierających azbest – zadanie realizowane w miarę pozyskanych środków w ramach ww. projektów.

(akta kontroli str. 38-74, 84-100)

Zgodnie z harmonogramem zawartym w Programie, do końca 2022 r. (w perspektywie 2013-2022) Gmina założyła usunięcie i unieszkodliwienie ok. 51,9% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest. Według danych posiadanych przez Urząd, w latach 2016-2021 w odniesieniu do ilości wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia (aktualizacja inwentaryzacji w 2017 r.) unieszkodliwiono 27,43% wyrobów zawierających azbest.

(akta kontroli str. 38-74, 103)

2.2. Gmina Ciężkowice korzystała z Bazy Azbestowej od 2008 r. Burmistrz wyjaśnił, że Baza ta jest sukcesywnie uaktualniana, po uzyskaniu informacji od właścicieli budynków, które są pokryte eternitem. Dane te Gmina pozyskuje od mieszkańców, podczas przystępowania do opracowania projektów oraz w trakcie ich realizacji.

W trakcie roku dane gromadzone są w formie papierowej, a w terminie do 31 marca każdego roku składany jest raport roczny w Bazie Azbestowej.

(akta kontroli str. 84-92)

Zgodnie z § 2 i 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska¹⁷ oraz wytycznymi wynikającymi z POKA, w 2016, 2018, 2019 i 2020 r, Gmina w wymaganym terminie (tj. do 31 marca/wg stanu na koniec poprzedniego roku kalendarzowego) zamieszczała w Bazie Azbestowej informacje o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest.

(akta kontroli str. 108-113)

2.3. W latach 2016-2021 Gmina nie organizowała samodzielnie wywozu odpadów zawierających azbest (poza 2017 r.). Gmina realizowała w badanym okresie projekty w ramach, których odbywał się demontaż, transport i zrzut na składowisko odpadów niebezpiecznych wyrobów zawierających azbest.

Urząd ogłaszał nabór osób zainteresowanych wymianą pokrycia dachowego. Właściciele budynków przekazywali do Urzędu informację o powierzchni posiadanych dachów pokrytych eternitem, pracownicy Urzędu przekazywali uzyskane dane do Gminy będącej liderem projektu (Gmina Szczucin, Ryglice). Lider projektu przeprowadzał procedurę przetargową i wylaniał wykonawcę, który odbierał wyroby zawierające azbest z nieruchomości i przewoził je na składowiska odpadów niebezpiecznych. Wywozy odbywały się raz lub kilka razy w roku.

W 2017 roku Gmina w ramach własnych środków unieszkodliwiła 22 419 kg. Był to odbiór jednorazowy i transport na składowisko odpadów niebezpiecznych.

(akta kontroli str. 84-92)

2.4. W budżecie Gminy, w latach 2016–2021 zapewniono następujące środki finansowe na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest:

- 2016 r. - zaplanowano kwotę 179 992,00 zł na „Usuwanie wyrobów zawierających azbest”. W ciągu roku dokonano zmiany planu na kwotę 75 922,00 zł. Wydatkowano 72 491,49 zł (tj. 95,5% zaplanowanej kwoty). Wydatki te zostały poniesione w ramach projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”. W wyniku poniesionych wydatków unieszkodliwiono 123 710 kg wyrobów zawierających azbest (28 dachów i 17 przyzm).
- 2017 r. – nie zaplanowano wydatków na usuwanie wyrobów azbestowych natomiast w ciągu roku ustalono plan na wydatki związane z tym zadaniem w kwocie 32 361,00 zł. Zmiany w planie finansowym dokonano 5 czerwca 2017 r. oraz 19 grudnia 2017 r. – 14 361 zł. Wydatkowano 100 % zaplanowanej kwoty z przeznaczeniem na:
 - ✓ wykonanie aktualizacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ciężkowice (dofinansowanie z Ministerstwa Rozwoju – 13 500,00 zł, środki własne 4 500,00 zł),
 - ✓ demontaż i wywóz odpadów zawierających azbest – 14 360,87 zł.
- 2018 r. – nie zaplanowano wydatków na usuwanie wyrobów zawierających azbest. W ciągu roku ustalono plan na wydatki związane z tym zadaniem w kwocie 30 903,00 zł. Zmiany w planie finansowym dokonano 23 listopada 2018 r – 8000,00 zł, oraz 7 grudnia 2018 r. – 22 903,00 zł. Wydatkowano 30 901,38 zł (100%) w ramach projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie gmin partnerskich

¹⁷ Dz.U. z 2015 r. poz. 1450, dalej: rozporządzenie z 23 lipca 2009 r.

- Ryglice, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie". W wyniku poniesionych wydatków unieszkodliwiono 113 300 kg wyrobów zawierających azbest (31 dachów);
- 2019 r. – zaplanowano wydatki w wysokości 339 356,00 zł na „Usuwanie wyrobów zawierających azbest”. Wydatkowano 56 320,13 (18,6% planowanej kwoty) w ramach projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie gmin partnerskich Ryglice, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie”. W wyniku poniesionych wydatków unieszkodliwiono 109 780 kg wyrobów zawierających azbest (39 dachów);
 - 2020 r. – zaplanowano wydatki w wysokości 339 356,00 zł na „Usuwanie wyrobów zawierających azbest”. Wydatkowano 83 314,95 zł (24,6% planowanej kwoty) w ramach projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie gmin partnerskich Ryglice, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie”. W wyniku poniesionych wydatków unieszkodliwiono 140 900 kg wyrobów zawierających azbest (62 dachy)¹⁸;
 - 2021 r. – zaplanowano wydatki w wysokości 25 000,00 zł na „Usuwanie wyrobów zawierających azbest”. W ciągu roku ustalono plan na wydatki związane z tym zadaniem na kwotę w wysokości 170 977,96 zł. Wydatkowano kwotę w wysokości 4 845,00 zł (2,8%) na opracowanie wniosku „Kompleksowe unieszkodliwienie wyrobów azbestowych w gminach subregionu tarnowskiego”.
- (akta kontroli str. 207-209, 114, 117)

2.5. Gmina ubiegała się o dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. W kontrolowanym okresie dofinansowanie uzyskano na:

- kontynuację projektu w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”, priorytet „Środowisko i infrastruktura”, obszar tematyczny „Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska. Projekt był realizowany w latach 2012-2016 w partnerstwie z 69 gminami. Instytucją Realizującą ww. projekt była Gmina Szczucin, która 29 listopada 2011 r. zawarła z Gminą Ciężkowice umowę partnerstwa na rzecz realizacji projektu a 13 lipca 2012 r. umowę na przekazanie dotacji. Gmina wnioskowała na lata 2012-2016 o 537 436,00 zł; udział własny miał wynosić 94 842,00 zł (15%), tj. łącznie 632 277,00 zł.

W wyniku realizacji projektu w ww. latach Gmina wydatkowała 298 579,57 zł., z czego ze środków projektu otrzymała refundację w wysokości 253 792,63 zł (85%). Na terenie Gminy, w ramach przedmiotowego projektu, zutilizowanych zostało w 2016 r. – 28 dachów (demontaż, transport, zrzut na składowisko) o łącznej masie 86 270 kg oraz 17 przyzm (zdjęty eternit - transport, zrzut na składowisko) o łącznej masie 37 440 kg, tj. ogółem 123 710 kg wyrobów zawierających azbest. Ogółem w latach 2012-2016 planowano unieszkodliwienie 318 025 kg wyrobów zawierających azbest a w ramach projektu unieszkodliwiono 399 488 kg wyrobów zawierających azbest. Na realizację ww. projektu wydatkowano w 2016 r. 72 491,49 zł, w tym wkład własny Gminy 10 873,73 zł.

(akta kontroli str. 115-137)

¹⁸ Ogółem w latach 2018-2020 na usuwanie wyrobów azbestowych zaplanowano w budżecie Gminy 1 018 068 zł, z czego wydatkowano 170 536,46 tj. ok.17% środków. W ramach realizowanego projektu planowano usunięcie 75 dachów pokrytych azbestem oraz 30 przyzm (unieszkodliwienie 551 250 kg wyrobów zawierających azbest). Unieszkodliwiono 363 980 kg wyrobów zawierających azbest (132 dachy).

- realizację projektu „Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ciężkowice”. Koszt realizacji zadania polegającego na wykonaniu aktualizacji inwentaryzacji wyniósł 18 000,00 zł, z czego 13 500,00 zł – dotacja uzyskana z Ministerstwa Rozwoju oraz 4 500,00 zł – udział własny gminy. Porozumienie na dofinansowanie zadania wynikającego z POKA zostało zawarte pomiędzy Gminą a Ministerstwem Rozwoju 21 czerwca 2017 r. Wykonawcę projektu Gmina wyłoniła w konkursie ofert (w zamówieniu poniżej 30 000 euro).

(akta kontroli str. 115-117, 138-157)

- realizację projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie Gmin Partnerskich Ryglice, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie” w ramach RPO. Oś priorytetowa 5.Ochrona środowiska, Działanie 5.2 Rozwijanie systemu gospodarki odpadami, Poddziałanie 5.2.2. Gospodarka odpadami: dofinansowanie 85%. Gmina podpisała 4 maja 2017 r. List Intencyjny z gminami biorącymi udział w projekcie; gminą wiodącą były Ryglice. Umowa o dofinansowanie projektu pomiędzy Zarządem Województwa Małopolskiego a Gminą Ryglice (liderem projektu) została zawarta 14 marca 2018 r. Finansowanie realizacji projektu przedstawiało się następująco:

- lider projektu wyłaniał wykonawcę, oraz dokonywał zapłaty za wywóz odpadów azbestowych z gmin partnerskich,
- gmina partnerska przekazywała środki finansowe na pokrycie wydatków u lidera (w postaci dotacji),
- po uzyskaniu dofinansowania od Instytucji Zarządzającej projektem, Lider projektu dokonywał refundacji poniesionych wydatków przez gminę (zgodnie z ilością odebranych odpadów i wykonaniem zadań wskazanych we wniosku o dofinansowanie).

W ramach projektu, Ciężkowice zaplanowały demontaż 75 dachów oraz utylizację 30 pryzm (551 250 kg wyrobów zawierających azbest). Prace polegające na demontażu pokrycia zawierającego azbest z dachu i pryzm, odbiorze, transporcie i utylizacji wyrobów zawierających azbest były prowadzone w latach 2018-2020.

W latach 2018-2020, w wyniku realizacji projektu, unieszkodliwiono 363 980 kg wyrobów zawierających azbest (132 dachy) na co wydatkowano w tym okresie 170 536,46 zł. Pozyskane środki zostały przeznaczone na demontaż transport i zrzut na składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest a także promocję projektu i tematyki związanej ze szkodliwością azbestu i zasadami usuwania i unieszkodliwiania azbestu.

Gmina otrzymała w ramach refundacji 113 342,76 zł, zatem poniosła wyższy niż zakładany (15%) udział środków własnych w finansowaniu projektu – udział środków własnych wyniósł 33,5% kwoty wydatkowanej (57 193,70 zł). Różnica w wysokości refundowanych środków wynikała z faktu, iż Instytucja Zarządzająca nie uwzględniła podatku VAT jako kosztu kwalifikowanego w projekcie..

(akta kontroli str. 115-117, 158-175)

- realizację projektu „Kompleksowe unieszkodliwianie wyrobów azbestowych w gminach subregionu tarnowskiego” – wniosek został złożony 28 czerwca 2019 r. W trakcie kontroli NIK trwały procedury przygotowawcze do zawarcia umowy w ramach RPO, Oś priorytetowa 5. Ochrona środowiska, Działanie 5.2 Rozwijanie systemu gospodarki odpadami, Poddziałanie 5.2.2. Gospodarka odpadami; dofinansowanie: 85%. Gmina wnioskuje o dofinansowanie w wysokości 127 758,49 zł. na zadania związane z transportem i zrzutem na składowisko wyrobów zawierających azbest (280 000 kg) oraz na promocję projektu.

(akta kontroli str. 115-117, 176-196)

2.6. Burmistrz wyjaśnił, że Gmina wykonywała zadania dotyczące:

- organizowania szkoleń lokalnych w zakresie przepisów i zasad bezpiecznego usuwania azbestu – w ramach realizowanych projektów ich liderzy organizowali szkolenia mieszkańców gmin partnerskich. W Gminie Ciężkowice w ramach projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszarów województwa małopolskiego” zorganizowano trzy szkolenia. Gmina nie dysponowała danymi o liczbie ich uczestników. W ramach projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie Gmina Partnerskich Ryglice, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie” zorganizowano sześć szkoleń, w których uczestniczyło 160 osób;
- inspirowania właściwej postawy mieszkańców w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, przekazywania informacji mieszkańcom o obowiązku prawidłowego postępowania z azbestem - na zebraniach wiejskich, poprzez artykuły, film, zajęcia w szkołach, stoisko promocyjne z ulotkami, tablice informacyjne na imprezach masowych (dożynki), tablice informacyjne przy Urzędzie Gminy;
- współpracy z mediami – w ramach realizowanych projektów ukazywały się artykuły w prasie, na stronach internetowych, wywiady i audycje radiowe na temat realizowanych projektów, zasad postępowania z odpadami zawierającymi azbest;
- współpracy z organami kontrolnymi – nie wystąpiły nieprawidłowości przy usuwaniu azbestu stąd nie było konieczności informowania inspekcji sanitarnej, inspekcji pracy, nadzoru budowlanego, WIOŚ czy policji.

(akta kontroli str. 84-100)

2.7. Burmistrz wyjaśnił, że dużą barierą w realizacji Programu jest niedobór środków finansowych zarówno mieszkańców, jak i Gminy. Ciężkowice, jako mała gmina posiadają niewystarczające środki na realizację wszystkich zadań, w tym związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Podejmowano działania związane z pozyskaniem środków finansowych zewnętrznych na te zadania, w tym także *pomoc rzeczową dla najuboższych (zakup blachy w latach 2014-2015. Ważnym problemem jest brak środków finansowych przez właścicieli nieruchomości na wymianę pokrycia dachowego. Stąd też trudna jest realizacja zadań wynikająca ze „stopnia pilności” usuwania azbestu. Nie jest już problemem nieświadomość ludzi o szkodliwości azbestu.*

(akta kontroli str. 205-206, 210-211)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności Urzędu w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nieprzedłożenie przez Burmistrza w 2018 r. Marszałkowi Województwa Małopolskiego informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska za 2017 r.

Zgodnie z § 2 rozporządzenia z 23 lipca 2009 r., Burmistrz miał obowiązek przedkładać Marszałkowi Województwa Małopolskiego informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w terminie do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, wg stanu na 31 grudnia.

(akta kontroli str. 108-113)

Burmistrz wyjaśnił, że raport został omyłkowo pominięty. Raport za 2017 r został złożony 18 stycznia 2022 r., tj. po 1387 dniach.

(akta kontroli str. 88, 227)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2016-2021 usunięto 510 109 kg wyrobów zawierających azbest. W związku z tym na koniec 2021 r. ilość tych wyrobów na terenie Gminy kształtowała się na poziomie ok. 1 507 426 kg – do usunięcia i unieszkodliwienia do końca 2032 r.¹⁹ W ocenie NIK, dotychczasowe tempo usuwania wyrobów zawierających azbest (średniorocznie ok. 85 018 kg) nie pozwoli terminowo, tj. do końca 2032 r. unieszkodliwić wszystkich wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy. Osiągnięcie zakładanego celu będzie wymagało zwiększenia średniej ilości usuwanych wyrobów w kolejnych latach do poziomu ok. 150 742 kg rocznie, natomiast przy zachowaniu dotychczasowego tempa usuwania azbestu potrzeba będzie ponad 17 lat do jego całkowitego usunięcia.

W budżecie Gminy na poszczególne lata objęte kontrolą planowano środki finansowe na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest, zapewniając mieszkańcom współfinansowanie demontażu i wywozu tych materiałów na składowisko odpadów. Aktywnie współpracowano przy tym z gminami w ramach umów partnerskich, jak również pozyskiwano i wykorzystywano środki europejskie. W okresie objętym kontrolą Gmina ubiegała się i uzyskała dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem azbestu ogółem w wysokości 235 151,08 zł (w ramach RPO - 221 651,08 zł oraz 13 500,00 zł z Ministerstwa Rozwoju). Na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest Gmina wydatkowała w latach 2016-2021 ogółem 280 233,82 zł.

Obszar

3. Realizacja przez samorząd gminy jako właściciela/zarządcy nieruchomości obowiązków w zakresie posiadanych wyrobów zawierających azbest

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie Gmina była właścicielem tylko jednej działki²⁰, na której posadowione były trzy budynki gospodarcze pokryte eternitem. W 2017 r., podczas aktualizacji inwentaryzacji azbestu na terenie Gminy, zinwentaryzowano 2420 kg wyrobów zawierających azbest na tych obiektach. W informacji o wyrobach zawierających azbest sporządzonej 27 czerwca 2017 r. (podczas aktualizacji inwentaryzacji) nie podano przewidywanego terminu usunięcia tych wyrobów. Działka wraz z budynkami była wdzierżawiona podmiotowi gospodarczemu, który wykorzystywał obiekty na potrzeby swojej działalności. 6 lutego 2018 r. Gmina dokonała sprzedaży ww. działki wraz z budynkami.

(akta kontroli str. 92, 218-225, 228-229)

27 czerwca 2017 r. pracownicy Urzędu przeprowadzili „Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest²¹ znajdujących się na obiektach posadowionych na działce nr 659 będącej własnością Gminy. Wyrobom nadano stopień pilności I, tj. wymagane było pilne usunięcie wyrobów azbestowych (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie. Wyroby zawierające azbest nie zostały jednak przez Gminę usunięte lub zabezpieczone.

(akta kontroli str. 218, 228-229)

¹⁹ Na koniec 2017 r. na terenie Gminy zinwentaryzowano 1 859 825 kg wyrobów zawierających azbest.

²⁰ Działka nr 659 w Ciężkowicach.

²¹ Zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. nr 71, poz. 649 ze zm.

Burmistrz wyjaśnił, że zinventaryzowany na ww. obiektach wyrób zawierający azbest zakwalifikowany do I klasy pilności nie został usunięty przez Gminę Ciężkowice ponieważ budynki były w dzierżawie, a w 2018 r. zostały sprzedane.

(akta kontroli str. 92)

Stwierzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Gmina, jako właściciel działki nr 659 w Ciężkowicach, na której były posadowione trzy budynki gospodarcze pokryte eternitem, nie przeprowadzała inwentaryzacji w drodze spisu z natury wyrobów zawierających azbest w obiektach będących jej własnością i nie przesyłała w 2016 i 2017 r. Marszałkowi Województwa Małopolskiego „Informacji o wyrobach zawierających azbest”.

(akta kontroli str. 92)

Było to niezgodne z obowiązkiem wynikającym z §10 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest²².

Burmistrz wyjaśnił, że Gmina w związku z tym, że działka wraz z budynkami była w długoletniej dzierżawie, przez niedopatrzenie nie przekazywała Marszałkowi Województwa Małopolskiego wymaganych informacji.

(akta kontroli str. 92)

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina, jako właściciel nieruchomości, na której znajdowały się wyroby zawierające azbest nieprawidłowo wypełniała obowiązki wynikające z §10 rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów azbestowych. Ponadto, pomimo nadania I stopnia pilności wyrobom zawierającym azbest na budynkach, których była właścicielem, Gmina nie usunęła ani nie zabezpieczyła tych wyrobów.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski pokontrolne

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Weryfikację i skorygowanie danych zawartych w Bazie Azbestowej, tak aby były one zgodne z rzeczywistą ilością wyrobów azbestowych zinventaryzowanych, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia na terenie Gminy.
2. Przygotowanie i aktualizację „Programu Usuwania Azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Ciężkowice na lata 2008-2032”.
3. Prowadzenie bieżącego monitoringu uwzględniającego wskaźniki monitorowania przyjęte w „Programie Usuwania Azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Ciężkowice na lata 2008-2032”
4. Sporządzanie rocznych podsumowań realizacji zadań w zakresie usuwania wyrobów azbestowych.

²² Dz.U. z 2011 r. nr 8 poz. 31 (§ 10. 1. Wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest inwentaryzuje się poprzez sporządzenie spisu z natury. 2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest ujmuje wynik inwentaryzacji w „Informacji o wyrobach zawierających azbest” stanowiącej załącznik nr 3 do rozporządzenia i przedkłada ją corocznie w terminie do dnia 31 stycznia właściwemu marszałkowi województwa). Dalej: rozporządzenie MG w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów azbestowych.

5. Zapewnienie terminowego przekazywania Marszałkowi Województwa Małopolskiego informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust.2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, marca 2022 r.

Kontroler

Barbara Guga

Główny specjalista k. p.